

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvu celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 19. novembra 1937.

Anton Foerster

1837—1937

Pravkar so izzveneli zadnji akordi Foersterjevih proslav, ki so jih priredila društva: Cecilijino društvo (cerkveni koncert s 3 sodelujočimi zbori), Pevska zveza (s 14 zbori z dežele in zborom pevovodij, skupaj okrog 360 pevcev in pevk), ter Glasbena Matica s svojim zborom in orkestrom. Programi teh prireditev so dosti dobro zajeli značilna Foersterjeva dela tako, da je mogel vsakdo pravilno doumeti Foersterjevo veličino. Posebno ga je krepko podčrtal monstre-koncert Pevske zveze v unionski dvorani, kjer so odpeli skupni zbori n. pr. Foersterjevo »Ljubico« v tako dovršeni obliki, s tako vnemo in lahkoto, da je zbor po vsej pravici izzval iskreno priznanje vseh strokovnjakov.

Kaj pa je Foerster nam Slovincem? Nam posebno danes ne manjka glasbenikov, saj skoraj ne mine teden, mesec pa prav gotovo ne, da ne bi dobili kake nove zbirke. Pa ali se kdo bliža velikanu Foersterju? O, niti blizu mu ne pride nihče niti v krepki invenciji, niti v klasični obliki, ki je tudi tam, kjer je nad vse preprosta, vedno strogo odtehtana in tako logična, da ne moreš v njegovem stavku nikjer premakniti niti ene note in ne krajšati nobene skladbe niti za en mah, da ne bi utrpela škode njena popolnost. Skratka: vsak Foersterjev takt je klasičen po svoji obliki.

Njegova invencija je pa tako slovenska, tako naša, da je v nekaterih primerih prekosil celo Ipavca, in smem trditi, da je med vsemi skladatelji Foerster naš največji slovenski skladatelj. Čudovito je znal, res po bošiveni inspiraciji, združiti krepko češko osnovo in našo folkloro tako, da nas je v resnici združil in pritisknil brata ob brata. Iz te njegove bistvene zasluge more vsakdo razbrati, kako blizu so si naše duše s češkimi. Je njegova glasba izvirna naša in kar nič ne diši po tisti

kompromisni zahodnoevropski glasbi, ki jo naši skladatelji toliko nevede in morda nehote pišejo za nas. Foerster je pa kremenit original, sam svoj, velemož, sekularen umetnik, ki ga smemo primerjati po veličini njegovih del našemu Gallusu in priznati Čehom, da so se nam za le-tega prav pošteno oddolžili z njim. Mož bo živel vekove tudi v svojih neznatnejših delih. Saj vidimo danes bolj kakor smo videli prej, da je delal, snoval in pisal za bodočnost. Pisal sam, brez komponistov, brez ozira na levo, brez ozira na desno in na kritike; kot pravi prerok je zajemal iz vedno polnega vira, vsak hip dobro vedoč, kaj hoče. Veličina njegovih del se kaže v tem, da prenašajo tudi preproste pesmi velike, čim večje zbere in se v tej stopnjavi kažejo v vedno večji in krepkejši obliki, kar je natančno pokazal zbor Pevske zveze.

Čudno je dejstvo, da se je mogel mož, ki se vse življenje ni naučil pravilnega naglasa našega jezika, tako vživeti v naše potrebe in nam primerno zastaviti svoje delo tam, kjer smo ga v resnici najbolj potrebovali. Ni mogoče še prav preceniti njegovega organizatoričnega dela, skoraj ne prešteti njegovih brezštevilnih skladb, ki so vse namenjene isti ideji, a za eno mu moramo biti še posebno hvaležni: Foerster je v svoji preroški daljnovidnosti seznanil nas s svetovno glasbo, nas dvignil na oder svetovne glasbe in sam največ pripomogel, da se danes kosamo v glasbi, posebno v reproduktivni, z največjimi narodi. On nam je odprl okno dvorane, da smo mogli poslušati, kako zunaj v svetu pojo, a da so mogli potem tudi drugi slišati, kako mi pojemo. V tem oziru je preokret, ki ga je povzročil Foerster pri nas, bistven za vso našo poznejšo glasbo, in težko je reči, kako bi bilo danes še pri nas, če nam ne bi bil Bog poslal Foersterja. Zato mu bomo iz srca večno hvaležni. B.

Koledar dveletke po uradnih obvestilih

(Dalje)

12. 1. 1937: Solidno obveščeno časopisje poroča, da se začnejo pogajanja med KDK in JRZ, ki bodo omogočila dovoljen razvoj notranje političnih razmer. — V Belgradu je bil sestanek poslancev s seznama dr. Mačka, ki so kandidirali v srbskih pokrajinah in ki jih mika prihod v »narodno skupščino«. — V Ljubljani se začno na »nevtralnih tleh« Trgovske zbornice pogajanja KID z zastopniki delavstva o načrtu podjetja za novo kolektivno pogodbo. Načrt je napravilo podjetje po uspehih in poukih, ki sta jih nabrala inž. Petrovič in pred kratkim nameščeni Avgust Kuhar, uradnik za posebne naloge, pri svojem potovanju v tretjem cesarstvu. Načrt vsebuje značilen mezdni sestav, ki mu zastopniki svobodnih delavskih organizacij ne obljublajo dobrega sprejema. Zaradi tega pritegne podjetje k pogajanju tudi četrto organizacijo, ki nima med delavstvom podjetja nobenih udov.

14. 1. 1937: Solidno obveščeno časopisje utihne in ne poroča več o začetku pogajanj med KDK in JRZ. — Pogajanja na »nevtralnih tleh« med KID in delavstvom se zataknejo. Uradnik za posebne naloge Avgust Kuhar zatrjuje med drugim, da bo podjetje — po zgledu rudnikov v Srbiji — ustanovilo svoj konzum in z njim pritisknilo na cene jeseniškega trga ter tako opravičilo predlagano znižanje mezd. — Sočasno napove minister Cvetković v Nišu, da bo JRZ ustanovila svojo, resnično sindikalno organizacijo, ki bo računala s seboj, s svojo domovino in svojim kraljem. Tudi vprašanje brezposelnosti in zavarovanja bo v kratkem rešeno. — V Zagrebu se sklene škofovska konferenca, o čemer izide uradna izjava. Njej sledi pastirski list, v katerem priporočajo škofje stanovsko ureditev družbe in države.

16. 1. 1937: Solidno obveščeno časopisje preide spet na napovedi, da bo prav v kratkem sestanek dr. Mačka s predstaviteljem JRZ; hkrati piše, da je odpotoval dr. Stojadinović iz St. Morica v Švici, kjer se je z družino smučal, domov. To se uresniči. Dr. Stojadinović dopotuje zjutraj na Jesenice in se vozi z brzovlakom do Brežic, kjer izstopi in se sestane z dr. Mačkom v lovski koči Deutscha-Maseljskega, na ozemlju Slovenije. Od sestanka, ki se je vršil ves čas med štirimi očmi, se vrne dr. Stojadinović na postajo, kjer pa ne zapusti avtomobila, temveč se ta obrne in s polnim plinom požene proti Zagrebu, kjer obstane na Markovem trgu. Iz voza izstopita dr. Stojadinović in savski

»Jutro« je pretekli petek spet zajahalo naciotvornega konja, pa premišljuje o »izviru zla«, ki je seveda v tem, da niso ljudje poslušali centralističnih umskih izdelkov raznih jugoslovenskih »velikih duhov«. Govori o resoluciji Kmečke demokratske koalicije, pri kateri so bili nekaj časa tudi jutranji jugoslovenci, iz zelo praktičnih razlogov seveda, pa daje tej resoluciji takšne namene:

KDK se v tem svojem političnem programu ne vrača v preteklost. Njegova osnovna ideja ni srbska, hrvaška in slovenska suverenost, temveč zahteva po taki preureditvi države, ki bo zagotovila polno enakopravnost v skupni državi ravno zaradi tega, ker so se nekdanje enote tej individualnosti v prilog Jugoslavije odrekle.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

ban dr. Ružić in se umakneta v dvorane savske banske uprave. Kaj bo, se še ne ve.

17. 1. 1937: V Ljubljani se vrši manifestacijski shod JRZ, na katerem govorijo Smodej, dr. Krek in dr. Korošec, ki se dotakne tudi sestanka v lovski koči Deutscha-Maseljskega v gozdu pri Brežicah z zagotovilo, da se ni na tem sestanku pokvarila nobena reč. Na vladi ostanemo, če Bog da, še nekaj let. — Resolucije tega shoda, 12 po številu, se ne bodo objavile. — Na Jesenicah se vrši velikanski shod delavstva in obrtnikov, ki protestira proti nameram podjetja KID. Shod poteče v popolnem miru in bo zadnji javni shod delavstva na Jesenicah v letu 1937.

19. 1. 1937: Pod naslovom »Pravi obraz Ljubljane« prinaša »Slovenec« navdušen uvodnik o uspešno organiziranem shodu JRZ v Ljubljani. — Časopisje poroča, da sta si dr. Stojadinović in dr. Maček pri štiriurnem sestanku v lovski koči hotela samo razložiti svoji stališči. Razumljiva postaja izjava dr. Korošca, da je sestanek nežno dete, ki ga ne smemo trdo prijemati. — V nasprotju s tem trdi »Hrvatski dnevnik«, da je bil razgovor dolg, a nič drugega.

22. 1. 1937: Solidno obveščeno časopisje zatrjuje, da je vlada pripravljena dogovorno s KDK in srbsko opozicijo izdati zakon o volitvah poslancev in o shodih. — Pisarna KID prejme iz neznanega vira odločbo ministrstva za socialno politiko z dne 19. 1. 1937, s katero se zavrne pritožba treh delavskih zaupnikov (delegatov delavstva tudi pri pogajanjih za kolektivno pogodbo) proti razrešitvi, izrečeni po banski upravi na predlog KID. Glede očitkov podjetja razrešeni zaupniki niso bili zaslišani, ker se to ni štelo za potrebno.

25. 1. 1937: Pošta dostavi delavskim zaupnikom pri KID na Jesenicah priporočeno in ekspresno odpovedno pismo. Tako pismo prejmejo vsi trije zaupniki, ki jih našteva odločba ministrstva kot razrešene. Vsi trije odslovljenci so oženjeni in jeseniški domačini.

25. 1. 1937: Policijski komisariat na Jesenicah dostavi zdaj tudi razrešenim delavskim zaupnikom (in medtem tudi že odslovljenim delavcem) odločbo ministrstva o potrditvi razrešitve, ki jo je pisarna KID dobila v roke že v petek 22. t. m.

26. 1. 1937: V osrednjem odboru JNS za Belgrad, Zemun in Pančevo izbruhne kriza. Vzrok je izvolitev Boška Jevtića za predsednika odbora. Vihar v kozarcu vode bo pa kmalu ponehal. — Nadaljevanje dne 20. t. m. pretrganih pogajanj jeseniškega delavstva s KID za kolektivno pogodbo ne kaže veliko upanja na uspešen sklep, čeprav ne predseduje več zastopnik prizadete močnejše stranke, namreč KID, temveč zastopnik nadzorstva dela. Delavska stran je razdražena zaradi odslovitve treh zaupnikov. K banu pošljejo delavski delegati deputacijo in prejmejo obljubo, da bo gospod ban nastalo stanje natančno preučil in na to ukrepal. Tako posnemamo iz poročila v »Slovenec«, napisanega od uradnika za posebne naloge Avgusta Kuharja. (Nadaljevanje prih.)

Naciotvorna zadrega

Tu je treba paziti na jutranje izrazoslovje. Govori najprej o suverenosti, takoj nato pa zatrjuje, da so se Slovenci in Hrvatje — Srbi na kaj takega tako še nikoli pomislili niso! — odpovedali s tem tudi svoji individualnosti. Toda če nimata slovenski in hrvaški narod individualnosti več, čemu potem sploh še govoriti o enakopravnosti, ki je vendar mogoča samo med individualnostmi. Samo brezoblična gmota nima individualnih potreb in poželenj, ker pač tudi individualnosti nima.

Po tej sijajni logični mojstrovini pripoveduje »Jutro« sentimentalno zgodbičko, koliko so centralistični jugoslovenci trpeli zaradi svojega jugoslovenskega centralizma:

V l. 1928. so bili bridki časi za vsakega nacionalista. Bila je to, ob desetletnici naše države, doba tež-

Modno blago!!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistovske potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

kega razočaranja nad politiko, ki je vse, kar se je v državi godilo, ocenjevala samo s stališča ožjega interesa Belgrada in njegove okolice. Mnoga trda in rezka beseda je bila takrat izgovorjena, in največji optimisti so preživljali trenutke obupavanja ob pogledu na brezobzirno hegemonistično sebičnost, ki je v odločilnih trenutkih našega državnega razvoja zakrivila težek prelom.

Sentimentalnost te povestice je enakovredna logiki o individualnosti, ki je najprej izginila, potem pa zahtevala enakopravnost! Radovedni smo samo še na tiste trde in rezke besede, ki so bile bojda takrat od centralistov na centralizem izgovorjene. A seveda vemo, da ta radovednost ne bo nikoli utešena. Najbrž so jih izgovarjali tako po tihem, da jih njihovi gospodje v Belgradu vsaj niso slišali.

»Jutro« pripoveduje nadalje pravljico, ko da bi se bil Stjepan Radić dejansko odpovedal svojemu hrvaštvu in samobitnosti. Ne pove sicer, v čem je obstajal po njegovem mnenju Radićev po-

Vzgoja našega ljudstva v znamenju jugoslovenstva

V »Gorenjcu« beremo sestavek o stiski slovenske ljudske šole. Napisal ga je Fr. Burčov, ki jo očitno zelo dobro in tudi zelo neposredno pozna. Prihaja do uspehov in sklepov, na katere smo mi v takih in drugih primerih zmeraj znova kazali: v nacionalnem jugoslovenstvu in njegovem centralizmu je vir vsega hudega za nas, je vzrok našega fizičnega in npravstvenega propadanja. Vzročna zveza med enim in drugim je tudi v tem primeru kar otipljiva. Burčov ugotavlja:

Še bolj kot srednja šola pa je potrebna sprememba naša ljudska šola. Čeprav se odpre vsako leto več novih šol in še več novih razredov, čeprav je ljudsko-šolskega učiteljstva v Sloveniji okoli 4500, čeprav hodijo naši otroci od sedmega do šestnajstega leta v vsakdanjo šolo, kljub vsem tem dejstvom naša ljudska šola, po soglasni sodbi, nazaduje.

Vzrokov neuspevanja in nazadovanja je več. Naštel bom samo nekatere.

Glavni namen vsaj prvih štirih razredov ljudske šole bi moral biti, da se učenci poleg verouka naučijo toliko slovenščine, da so sposobni na razumljiv način pismeno izraziti svojo misel in se razen tega naučijo še štiri osnovne računske načine.

Vsi drugi predmeti naj bi se poučevali samo toliko, kolikor bi bilo to prej navedenim v korist in pomoč. Sedaj pa se že v tretjem razredu poučuje razen verouka, slovenščine in računstva, še srbohrvaščina, zgodovina, zemljepisje, spoznavanje prirode, praktična gospodarska znanja, gospodarstvo in gospodinjstvo, ročno delo, risanje itd. Najbolj graje vredno pa je dejstvo, da se morajo učiti slovenski otroci že v tretjem razredu srbohrvaščine in to na veliko škodo slovenščine. V tretjem razredu je jezikovno znanje še zelo pomanjkljivo in nič ustaljeno, zato bi morala biti prva naša zahteva, da se poučuje v prvih štirih razredih pri jezikovnem pouku samo slovenski jezik, ker drugače — če se uči zraven še srbohrvaščina — je vsak uspeh popolnoma nemogoč, ker se otrokom vse zmeša. Ali se morda hoče to doseči? V petem in šestem šolskem letu naj se naučijo otroci še cirilice, kaj več ni potreba, ker Slovenci Srbe in Hrvatke tako dobro razumemo. Prenatranost učnih predmetov naj se odpravi.

Mislím, da centralizem ni nikjer pokazal v tako jasni luči svoje popolne nesposobnosti, kot ravno pri ljudski šoli. V začetku vsakega šolskega leta se dogaja, da je na mnogih šolah nekaj učiteljev preveč, na mnogih drugih pa jih je premalo. Ko bi o tem odločala Ljubljana, bi bila zadeva rešena v par dneh. Ker pa mora o vsem odločati Belgrad, traja tri do štiri mesece, ali pa še več, da so nadstevilni učitelji premeščeni drugam. Učenci so brez šole, učiteljem pa tudi ni prijetno postopati brez zaposlitve.

Tudi »Slovenski narod« je bral te ugotovitve. Zbodele so ga v njegovo nacionalno srce, in napisal je zategadelj nekaj svojih jugoslovenskih utrinkov k njim, v katerih pravi:

Čudni modrijani se zbirajo v »slovenoborskem« taboru, ki ne privošči našim mladini niti tega, da bi se vsaj deloma naučila srbohrvaščine, ki je našim lju-

ditivni program, a takole med vrstami daje v vsej skromnosti razumeti, da so ga jugoslovenci že tako rekoč imeli dobljenega za unitarizem. Le Puniša Račić da je s svojimi streli onemogočil to državniško delo.

Da bi dokazali posebej Radićevo hrvaštvo, to menda res ni treba. Saj vendar jugoslovenci sami najbolje vedo, zakaj so v časih svojega režimskega monopola prepovedovali njegove spise. Le nekaj je treba priznati Račiću, pa naj se ga nekateri danes še tako otepajo. Račić je bil dosleden velikosrb, to se pravi dosleden jugosloven. Videl je, da ograža Radić s svojim prav tako doslednim poudarjanjem hrvaštva misel jugoslovenstva in s tem seveda velikosrbski imperializem. Zato je skušal napraviti konec, kakor je pač znal, namreč s surovo silo. Na način torej, ki ga zlasti Slovenci in Hrvatje prav dobro poznajo, ko je peščica ljudstvu odtujenih ljudi smela vsiljevati velikanski večini slovenskega in hrvaškega naroda z ječami in drugimi kaznimi svojo voljo.

Res pa je nezaslišana resnica tole jutranje razodetje:

Vsekakor pa šestojanuarski program ni ustvaril hrvaškega vprašanja, kakor bi danes mnogi hoteli trditi.

Kajti tako hrvaško kakor slovensko vprašanje je bilo od nekaj že, a jugoslovenski centralizem ga je samo priostiril, in vidovdanska ustava je bila tisto, kar je zaneslo zavest o tem vprašanju v dušo zadnjega slovenskega in hrvaškega človeka.

A kako je prav za prav s tistim »duhom« šestojanuarskega programa? Kje je, kakšen je, ko ga »Jutro« tako dobro pozna, da piše:

Nasprotno v njegovem duhu bi se bila našla pot k pravemu narodnemu sporazumu.

In še tole: Zakaj niso pomagali jutranji zapovedniki temu duhu do veljave, ko so imeli oblast? Časa so res imeli več ko dovolj. Zakaj se ga spominjajo samo, kadar so v opoziciji?

Vprašanja, ki nikdar ni odgovorov nanje!

dem v življenju prav tako potrebna, kakor vsakdanji kruh. Ako namreč ne najdejo tega vsakdanjega kruha doma, ga morajo iskati drugje širom države, kjer pa jim je znanje srbohrvaščine nujno potrebno. Odprava srbohrvaščine iz naših osnovnih šol bi bila naravnost zločin, izvršen na naši nastopajoči generaciji! Da bi bil radi pouka srbohrvaščine (po 2 uri na teden!) v šoli »vsak uspeh popolnoma nemogoč«, češ da se radi tega »otrokom vse zmeša«, je v ničemer utemeljena bedasta fraza, za katero se skriva zgolj besno sovraštvo proti srbohrvaščini.

Najprej naj samo opozorimo, da je pisec »Narodu« tako neprijetne ugotovitve zapisal dejansko, da je vsak uspeh v jezikovnem pouku nemogoč, če začnemo otroke že v tretjem razredu učiti tujega jezika, še preden se je v svoji materinščini znašel. To je pa menda nekaj popolnoma drugega, kakor če mu »Narod« sedaj podtika trdite, da je vsak uspeh sploh popolnoma nemogoč.

Malo Puca

»Nova pisarija« gospodov okoli »Slovenske besede« vzbuja precej razdraženosti med resnično slovensko javnostjo. To velja posebno glede dr. Puca, ki še dozdej ni razložil slovenski javnosti, zakaj svojega pojmovanja ni uveljavil, ko je bil ban dravske banovine in je imel moč, da ga uveljavi. Dr. Puc prireja sedaj tudi sestanke, na katere vabi predvsem odvisne državne nameščence (to je star recept iz časov Pašića) in na katerih razlaga, da se je v teku svoje politične kariere od prevrata naprej znašel zjutraj, ko se je zbudil, že enajstkrate pred drugače krščeno svojo stranko, in da to ne gre več naprej. Ker pa javnost le predobro čuti, da je za dajanje naukov v politiki potrebna predvsem neoporečnost političnega vedenja tistega, ki nauke deli, hočemo pod gornjim naslovom zabeležiti nekaj primerov, o katerih bi se lahko tudi dr. Puc in »Slovenska beseda« kedaj izjavila. Vendar pa ob objavi omenjenih primerov nimamo velikega upanja, da se bosta, četudi bi najbrž moze iz Združene opozicije kolikor toliko zanimalo, kako se je boril zoper nje njihov današnji tako vneti pripadnik.

I.

Pred volivami v državni zbor 5. 5. 1955 je napravil ban dr. Puc vsestransko potovanje po dravobanskih naselbinah. V vsaki naselbini, v kateri stoluje okrajni glavar, je dal sklicati javne nameščence in odbornike vseh mogočih društev — političnih ni mogel dati sklicati, ker jih ni — ter jim je z različno besedo in opozoritvami predočil javnost glasovanja in potrebo, da svojo javno odločitev dobro pretehtajo v prid — Jevtičevega državnega seznama in njegovih, v ministrskem predsedništvu na državni račun sortiranih »sres-

Da prihaja »Slovenski narod« s svojo skrbjo, kam pojde naš naraščaj, če ne bo znal srbohrvaščine, to spada v njegove jugoslovenske načrte, po katerih je Slovenija spričo strahovitih davatev in po unitarizmu izvedenega odtoka slovenskega denarja na jug obsojena na popolno propadanje in na izseljevanje svojih ljudi v tujino. Naš slovenski načrt pa je seveda v tem pogledu kar najbolj nasproten jugoslovenskemu. Zahteva namreč, naj ostane naš denar pri nas doma, a prav tako seveda tudi naši ljudje. In našim ljudem sploh ne bo treba hoditi v tujino tisti hip, ko bomo s svojim denarjem na svoji zemlji lahko sami gospodarili, vsaj v večji meri ne, kakor morajo tudi Srbi in Hrvatje za kruhom izven svoje domovine. Razen tega pa pomeni ta stalni odtok za nas Slovence poleg idealne in moralne tudi velikansko stvarno škodo. Saj stane vendar vzgoja vsakega človeka do njegovega 18. leta njegove ljudi in njegovo občestvo najmanj 75.000 dinarjev. Tudi v tem pogledu pomeni izseljevanje na jug trajno škodo za slovensko gospodarsko telo. Kajti medtem ko so naši ameriški — pa tudi nemški in francoski — izseljniki pošiljali precejšnje zneske v domovino, tako da je bila njihova izselitev dostikrat naravnost koristna za njihove ljudi in posredno za vse slovensko občestvo, nam naši izseljniki na jug ne le nič ne morejo vrniti, ampak so nam zelo pogosto celo v stvarno breme.

S slovenskega stališča bi bilo torej samo korisno, če bi neznanje srbohrvaščine — a seveda obenem z našo popolno finančno samoupravo — res kar najbolj ustavilo izseljevanje naših ljudi na jug.

Da »Slovenski narod« nadalje malo podenuncira, češ da isti slovenski ljudje, ki hočejo pouk srbohrvaščine smotrno urediti, niso bili svoje dni zoper ponemčevanje slovenskega šolstva, to spada k njegovemu jugoslovenskemu poklicu. Bolj zanimiv se utegne zdeti temu ali onemu tale dokaz jugoslovenske bistroumnosti in polemične ostrine:

»Ali v svojem slepem sovraštvu jim je ušlo dragoceno spoznanje, da smo Slovenci, Hrvatí in Srbi vendarle en narod, saj utemeljujejo izgon srbohrvaščine iz naših šol s trditvijo, »da Slovenci tako Srbe in Hrvatke dobro razumejo«, kar bi bilo nemogoče, ako bi Slovenci ne tvorili s Hrvatí in Srbi enega naroda!

Prvič, če je tole »dragoceno priznanje« resnično, če je torej resnično, da Slovenci Srbe dobro razumemo, na čemer sloni prav za prav ves jugoslovenski edinstveni nauk, potem mora »Narod« vendar prirediti »Gorenjcu«, da je še posebno poučevanje srbohrvaščine popolnoma odveč. Drugič pa dejstvo, da kak narod drugega dobro razume, še ni dokaz, da bi bila zato oba en narod. Saj na primer Dolenji Nemec prav dobro razume Holandca, šleski Čeh Poljaka, vzhodni Poljak Ruso, gotovo mnogo bolje, kakor na primer Slovence Srba. Pa naj jim gre kar pametni »Narod« razlagati, da so že zaradi tega Holandci in Nemci ali Poljaki in Čehi ali Rusi in Poljaki en narod. Zgodilo se mu ne bo sicer nič hudega, saj bo vsak Poljak ali Čeh ali Holanec takoj vedel, v kakšni glavi je mogla vznikniti taka modrost. Samo vzdignil bo prst in pokazal proti glavi...

II.

Dne 24. 4. 1955, ko je bila moč dr. Puca v polnem razmahu, je okrajni glavar nekje na Gorenjskem pozval k sebi dva agitatorja opozicijskega seznama in jima ustno sporočil, da bo izdal glede obeh odredbo individualne prepovedi obiskovanja kandidata Mohoriča razbit od volilcev. Ko sta agitatorja izjavila, da sta sporočilo sicer slišala, da ga pa ne vzameta na znanje, če se ne bo izdalo pismeno, je okrajnemu glavarju ušlo priznanje, da nima zakonite podlage za to odredbo, zato da ne more izdati odredbe pismeno. Na opozoritev, da ju nezakonita odredba ne veže, je glavar s poudarkom ponovil, da ju bo dal zapreti, kar se pa tiče nezakonitosti, naj »Bog pomaga«.

III.

Istega dne je dal orožniški poveljnik v Bohinju izgnati agitatorja opozicijskega seznama in je na ta preprosti način preprečil shod v Bohinjski Srednji vasi. Glavarju je bilo to povedano, z uspehom, da je skomizgnil z rameni.

IV.

Jevtičeva volilna borba je stopila v javnost tako, da so železniški sprevodniki v vlakih vsiljevali potnikom reklamne letake za Jevtiča, namesto, da bi ščipali karte. Prav in zabavno za javnost bo, če povemo, kako je tuj državlján,

Slovenec, reagiral na tak način agitiranja. Sprevednik mu je vsilil letak, kmalu potem se je pa pojavil revizor, ki je zahteval karte. Dotični potnik je revizorju namesto karte izročil letak in mu rekel: To sem dobil uradno, preščiptione mi torej ta letak. — V vlaku deljeni letaki nimajo navedbe tiskarne, črke so pa iz »Mercurjeve tiskarne« v Ljubljani, ki je bila takrat pod vplivom banske uprave.

V.

Konec aprila 1935 je dr. Puc prepovedal opozicijske shode v radovljiškem okraju, čeprav so bili od okrajnega glavarja dovoljeni. Prepoved je bila dostavljena sklicateljem tako pozno, da bi se po društvenem zakonu za drugi dan sklicani shodi smeli opraviti. Po odredbi dr. Puc-a so orožniki poskuse shodov s silo preprečili, okrajno glavarstvo pa je sklicatelje kaznovalo z denarnimi kaznimi po 500 din, čeprav so prišli samo povedat, da je shod prepovedan, zaradi »poskusa održavanja prepovedanih shodov«.

VI.

Kinematografi v Sloveniji so dobili naenkrat naravnost od banske uprave odlok s podpisom

D. L.:

Iz poljske zgodovine

(Nadaljevanje)

VIII.

Revolucijsko leto 1848. v Rusiji ni imelo tišega odmeva, ki bi ga bili sicer pričakovali pod vplivom takratnih revolucijskih gibanj po vsej Evropi. Vladala je pač težka roka carja Nikolaja, podpiral pa ga je varšavski guverner general Paskievič. Ustanovilo se je vendar mnogo tajnih revolucionarnih društev, ki so zlasti mladino vzdrževala v odporu proti ruskemu absolutističnemu teroru in jo pripravljali za bodoče dni.

Šele smrt carja Nikolaja in njegovega najzvestejšega pomočnika v zatiranju Poljakov, Paskieviča, je nekako razrahljala tiste grozne vezi in neverjetni pritisk po nesrečni novembrski vstaji.

Toda Poljaki so zaman upali na pomoč Napoleona III. in na izid krimske vojne, zaman so upali na liberalno mislečega carja Aleksandra II. Kako so se motili v njem, se vidi iz njegovih besed, ki jih je odgovoril poljski deputaciji pri svojem obisku v Varšavi l. 1856. češ, da je vse, kar je storil njegov oče v poljskem vprašanju, storil dobro; zato naj si ne delajo iluzij, ker njegova vlada bo nadaljevala očetovo delo.

Vendar se je marsikaj spremenilo, in poboljšalo se je prejšnje stanje. Vojno stanje se je odpravilo, na mesto Paskievičev je prišel ljudomili knez Gorčakov kot carjev namestnik. Dovolili so tudi natisk nekaterih Mickiewiczovih pesmi, ki so bile svoje dni prepovedane; gotje tistemu, ki so pri njem našli cenzurirane knjige! Nekateri emigranti so se smeli vrniti domov, tudi sibirski izgnanci so prišli v domovino.

Ustanovili so v Varšavi medicinsko-kirurško akademijo in dovolili ustanovitev Kmetijske družbe.

Kmalu se je pokazalo, zlasti med mladino, živahno gibanje za osvobodjenje domovine izpod tujega jarma. To gibanje se je pozneje pod vplivom osvobodilnih bojev v Italiji razširilo tudi med drugimi krogi.

V juniju l. 1860. se je zbralo na varšavskem kalvinskem pokopališču pri pogrebu Katarine Sowijske (Sowińska), vdovi po junaškem generalu Jožefu Sowińskemu, nad 20.000 ljudi. Po pogrebu so se tisočere množice zbrale in počastile spomin tistih, ki so padli v januarski vstaji. Na dan obletnice novembrske vstaje je bilo bogoslužje v

dr. Puc-a, toda brez številke, in izdatno zbirko steklenih diapozitivov (ki jih je banska uprava po volitvah odločno zahtevala nazaj!) V odloku je bilo ukazano z zelo razločnimi namigi glede na koncesije, da morajo podjetja svetiti diapozitive, toda nikakor ne med drugo, trgovsko reklamo, temveč med vodilnim filmom (romanom). Povejmo besedilo nekaterih diapozitivov, napisanih seveda »na našem« jeziku, tako da jih prevedemo:

Glasujmo za seznam B. D. Jevtića! — Smo nasprotniki vseh separatističnih, federalističnih ali prevratniških teženj. Na tem hočemo vztrajati do konca, odločno in neodstopno. — Ali slišite, g. dr. Puc?

Glasujmo za seznam B. D. Jevtića!! — Jevtić kaže značilnosti šumadijskega kmeta: pogum, pristnost, skromnost, vnetost (»pregalaštvo«) in zvestobo prijateljem. — Ali slišite, g. dr. Puc?

Glasujmo za seznam B. D. Jevtića! — Jevtić je prvi naš državnik, ki je pokazal nekaj pozitivnega pri reševanju gospodarske krize. — Kaj pravite, g. dr. Puc?

Prihodnjic še kaj, priporočamo se tudi drugim dopisnikom, ki imajo podatke k rubriki »Malo Puc-a«.

karmelitski cerkvi. Zvečer so množice pele pred kipom Matere božje na ulici himno »Bože, coš Polske« (zložil jo je pred nekaj leti pesnik Alojzij Feliński, komponiral pa nekdanji poljski oficir Kaszewski). Delile so se med manifestanti slike Kościuszk-a in Kilińskega. Dne 25. februarja 1861. na obletnico grohovske bitke, so se množice zbrale na Starem trgu in hotele oditi na bojno polje, toda razpršili so jih kozaki in orožniki. Dva dni pozneje pa je prišlo do žalostnega dogodka v krakovskem predmestju.

Manifestanti so hoteli iti po službi božji v karmelitski cerkvi skozi Dolgo ulico proti Staremu mestu. Število ljudstva je raslo, vse je imelo značaj cerkvene procesije. Ravno ko so hoteli na krakovsko predmestje, so jih napadli kozaki in razpodeli. Istočasno pa so prihajali iz bernardinske cerkve na krakovskem predmestju pogrebci, ki so spremljali zemeljske ostanke nekega sibirskega izgnanca. Isti kozaki, ki so malo pred tem razgnali množico, so napadli pogrebce, razbili križ in začeli pretepati pogrebce z nagajkami. Ljudstvo se je razburilo. Pograbili so opeko, ki je bila prav tam pripravljena za zidanje neke hiše, in jo začeli metati na Kozake. Med tem se je pokazal na ulici ruski general, ki je ukazal streljati na množico; bilo je pet žrtev.

Pogreb nesrečnih žrtev je bil 2. marca. Udeležil se ga je, kdor je le mogel. Pri pogrebu je bil katoliški škof z duhovniki, protestantovski pastirji in židovski rabini. Vsi so blagoslovili nesrečne žrtve, ki so bile pokopane v skupnem grobu. Po pogrebu so se vsi mirno razšli.

Ruski namestnik knez Gorčakov je v svoji ljudomilosti in uvidevnosti prosil Petrograd, naj se začne z drugačnimi načini, da se poljski narod pomiri. Dosegel je, da je Aleksander II. dovolil, da se pri upravljanju kraljestva smejo udeležiti tudi Poljaki. Bil je tudi pripravljen dovoliti, da se odpre v Varšavi poljska univerza in da bodo šole poljske. Ustanovila se je posebna vzgojitvena komisija, ki ji je načeloval Aleksander Wielopolski.

Seveda Poljaki niso mogli biti zadovoljni s temi drebtinami, posebno še, ker niso mogli verjeti besedam, ki so prihajale iz Petrograda. Vse to tudi ni odgovarjalo, neodvisnosti Poljske.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Opazovalec

Speljati bi nas hoteli

»Nova pravda«, jugoslovensko nacionalen list, »svari« Slovenijo. Priobčuje nekaj številčk — pri nas bi jih bila brala že zdavnaj lahko še bolj govornih — pravi seveda, da so bile te številčke »skoraj neopazene« in dostavlja:

»To je značilno: od 40 novih družb ima 24 družb sedež v Belgradu, 9 novih družb v Zagrebu, tri v Zemunu; v Ljubljani ima sedež samo ena nova družba. Ako bo šel razvoj v tem pravcu naprej, bomo postali narod izseljencev ali — beračev. V takih pojavih leži najresnejša nevarnost za obstoj slovenstva. V smeri gospodarskega jačanja Slovenije leže pogoji za razvoj računskega naroda. Kdo o teh potrebah vodi resne račune?«

To je že res. Res pa je tudi, da »vodijo resne račune« o teh stvareh samo tisti, ki so spoznali vzroke te »najresnejše nevarnosti za obstoj slovenstva«. Kajti morebiti se utegne celo »Novi pravdi« zazdeto, da Slovenci vendar nismo nasprotniki svoje lastne blaginje in prijatelji svojega lastnega propadanja, in da torej vendar ne more biti tako, da bi prav nalašč ne hoteli ustanovljati v Sloveniji delniških družb in indu-

strijskih podjetij. In če se ji bo po dolgem premišljevanju in vsestranskem preudarjanju to zazdelo, utegne ugibati še naprej in priti do sklepa, da pač zato delniških družb ne ustanovljamo, ker je za take stvari potreben denar, ki ga pa nimamo. In ko se bo v svojem razmišljevanju dokopala tako daleč, bo šla morebiti z njim še naprej, in če bo vpraševala pri gospodarstvenikih in denarnih zavodih, ji bodo takoj pojasnili, da bi bilo sicer denarja dovolj, če bi ga prvič po Poštni hranilnici, Hipotekarni banki in še na druge načine ne bili vsega osrednjili v Belgradu in če bi ne bilo slednjic še tistega neprestanega finančnega krvavenja: nad pol milijarde plačujemo leto za letom več, kakor dobimo nazaj. Če pa ji bo po tolikem mukotrpnem napenjanju duha ostalo še kaj volje, da si beli glavo, kako je vendar mogoče, da so bremena tako čudno razdeljena v naši državi in kako da sme z našim slovenskim denarjem razpolagati drug in v druge namene, tedaj bo uganila morebiti sama, lahko ji pa tudi razloži kdorkoli, da seveda zato, ker so nam dali jugoslovenci unitarizem, ki vse to dovoljuje in omogočuje.

Edino pravilni sklep iz vsega tega bi bil seveda, da sprevidi »Nova pravda« ničevnost svoje

lastne jugoslovensko-nacionalne biti. Toda ne bila bi to, kar je, če bi izvajala tudi edino pravilne in edino dosledne nasledke svojega dognanja in spoznanja. Zato se bo skrila raje za svojo državnost. To pa pomeni v praksi, da mora pač dobro biti tako, kakor je.

Zato tudi od jugoslovenov Slovenci ne smemo ničesar pričakovati. Še več, najslabše je zmeraj za nas takrat, kadar se delajo, kako so čuječni ob naših pravicah. Kajti samo uspanjujejo nas in hkratu jemljejo našemu odporu moč s tem, da nam kažejo vzroke stiske in krivce tam, kjer jih ni.

V jugoslovenstvu in njegovem centralizmu je vse zlo. In samo v tem spoznanju bomo zmagali.

Zmeda

Kakšna miselna zmeda vlada ponekod, za to smo dobili prav zadnje čase nov dokaz. Kajti sedaj ob sklepu zavezniške pogodbe med tremi fašističnimi državami Italijo, Nemčijo in Japonsko, zagotavljajo nekateri s popolnoma resnim obrazom, da bo ta zveza varovala — evropsko kulturo!

Največje, najvišje evropske dobrine, pridobljene v stoletnih bojih najboljših evropskih duhov, so gotovo svoboda, demokracija, človečnost in spoštovanje osebnosti. Vsi ti pojmi so tako tesno povezani med seboj, da si prav za prav ne moremo misliti enega brez drugega. Kdor tepta le eno teh načel, je že samodejno postal nasprotnik in uničevalec vseh drugih.

Fašistične države so postavljene na podstavo, ki je najbolj nasprotna tem načelom evropske kulture. Ne svobode ne demokracije ne priznavajo in ne spoštovanja osebnosti in človečnosti! Izravnavanje v političnem, kulturnem, verskem oziru, zatiranje slehernega pravstvenega gibanja, ki mu ne služi, ker mu ne more služiti, uničevanje samostojne in samosvoje osebnosti, to je povsod fašizmu zadnji namen. Tolikokrat smo na vse to v našem listu že opozarjali, tolikokrat vse to tudi z dejstvi dokazali, da si danes lahko prihranimo ponavljanje teh samoobsebnosti. In še to se lahko reče, da je ni zlepa stvari, glede katere bi se ne bili prvi evropski duhovi tako edini, kakor glede te.

Najbolj imeniten pa je v zvezi teh najnovejših čuvarjev evropske kulture tretji — Japan. Tisti Japan, ki ne samo trpi, ampak tudi ustanavlja društva, ki si postavljajo pod geslom Azija azijskem za vodilo boj zoper Evropo in njeno kulturo, ki večkrat tako rekoč uradno razglasa, da je evropska kultura škodljiva za vzhodne narode in da jo je zategadelj treba čim prej in kar najbolj mogoče izločiti, tisti Japan, ki hoče organizirati azijski svet ne samo politično, ampak tudi kulturno za boj zoper Evropo.

Ta Japan pa je sedaj v nekih glavah postal čez noč čuvar naše kulture!

Res, precej, precej nejasnosti je še na svetu.

Sadovi centralizma

Pred kratkim se je vršila v Belgradu kazenska pravda proti predsedniku društva rezervnih častnikov, nekemu vpokojenemu srbskemu polkovniku. Tega so namreč obtožili, da je poneverjal zaupani društveni denar za svoje osebne namene, kakor n. pr. za zidanje hiše. Celu osmrtnico za svojo mater je dal tiskati na društvene stroške.

Nekateri jugoslovenci se delajo spričo tega poročila silno iznenadene, kakor da bi bila to bogve kakšna izjema, ki se sicer ne pripeti zlepa pri nas, že celo pa ne od strani takih dostojanstvenikov. Kdor pa pozna razmere tam doli, ta ve pri čem je. Zlasti imajo na primer doli za samoobsebnost, da živijo odborniki raznih centraliziranih društev v poslopljih teh društev, seveda za »primerno« najemnino, ter da opravljajo vsa mogoča in nemogoča »službena« potovanja prav tako na društvene stroške. Ni čuda, da so različni edinstveniki v Belgradu tako navdušeni za centralizacijo vsega javnega življenja v Belgradu, saj bi jim ob odpravi cenaralizma in s tem tudi odpravi tistega največjega nesmisla, naj imajo vsa večja društva osrednje organizacije v Belgradu, odpadli skoraj vsi dohodki. Znano je namreč, da tam doli udnine in podobnih stvari ne plačujejo radi. Kakor pri davkih, štejejo tudi to bolj za dolžnost »osvobojenih« Slovencev in Hrvatov. Kakšne talente imajo nekateri na jugu za »organizacijo« Slovencev in Hrvatov — na denarni podlagi kakopa — v Belgradu, dokazuje zlasti znameniti poskus nekega jugoslovca, ki je hotel celo vse planinske organizacije spraviti pod eno — seveda belgrajsko! — streho. Po njegovem naj bi namreč vsa planinska društva pobirala od vsakega svojega uda po 25 dinarjev letne udnine. Denar bi šel v Belgrad. Tam bi se postavil lep planinski dom. Da bi bil imel ta gospod brezprimeren talent za upravo tega posloplja in da bi bil celo pripravljen recimo kot predsednik ali tajnik stanovati v njem, tega sicer ni povedal, pa to si je lahko vsak sam mislil. Nadalje bi se iz tega denarja in iz morebitnih državnih prispevkov zidali planinski domovi po Srbiji. Kajti Slovenci da so jih že dovolj zidali — na državne stroške seveda. Kakšne nazore imajo o takih stvareh tam doli, da smo namreč mi Slovenci

svoje planinske kočice zidali z državnim denarjem, ne bi nihče verjel, ki ni tega bral z lastnimi očmi. Sodijo pač vse po sebi in svojih razmerah, ko so navajeni, da jim naredi vsako stvar država, seveda z našim denarjem.

Zaradi tega mislimo, naj bi tudi slovenska društva začela po hrvaškem zgledu misliti na to, da se organizirajo zase. Prvič ne morejo nikoli vedeti, koliko denarja

— Belgrad je daleč in Bog je visoko. Pa tudi, če je nazadnje tu ali tam uprava kolikor toliko pošena, je zmeraj draga. Kajti doli imajo navado, da si zaračunjujejo vsako stvar. Društvenega dela, ki bi ne bilo plačano, nimajo radi. Pri nas pa je prav tako, lahko bi rekli, načelo, da se društveno delo vrši zastoj — ves naš narodni prerod je bil mogoč samo na tej osnovi.

V dvojnem pogledu bo torej vodstvo društev pri nas doma cenejše. A prav gotovo tudi boljše.

In še nekaj: tudi taka centralizacija društvenega življenja v Belgradu pomeni stalen odtok našega denarja na jug. Kakor da bi ne bilo dovolj že javnih dajatev, ki se ne vračajo.

Saj bi se dalo stvar recimo na zelo cenen in prijeten način urediti. Naj samo naši ljudje predlagajo, da morajo poslej društveni upravitelji vršiti delo zastoj, kakor je pri požrtvovalnih ljudeh navada. Saj gre vendar za socialno koristno delo. In videli bodo, kako hitro bo centralizacija kraj!

Prav kakor bi bilo tudi upravnega centralizma konec tisti hip, ko bi lahko Slovenci in Hrvatje upravljali svoj denar sami. Zato se jugoslovenci te finančne samouprave tudi tako boje.

Resolucija društva medicincev v Ljubljani

Prejeli smo:

Slovenski medicinci, slušatelji nepopolne medicinske fakultete v Ljubljani, zbrani na členskem sestanku 29. X. 1937 smo po izčrpnih poročilih in diskusiji sprejeli naslednjo resolucijo:

Odklanjamo popravljeno medicinsko uredbo:

1. Ker ne predvideva za Ljubljano deset semestrov in nam nasprotno jemlje še to, kar ima, namreč peti semester.

2. Ker z uvedbo skupinskih izpitov s pogojnimi vpisi v višji smester ob neuspehu uvaja na univerzo srednješolski sistem.

3. Ker z dvojnimi doktoratom uvaja znanosti škodljivo diferenciacijo med zdravniki in je zato izrazito nesocialna.

4. Ker z obveznim vpisovanjem določenih predmetov za določene semestre v praksi odpravlja svobodo študija.

Zahtevamo, da se izdela nova fakultetna uredba z enakopravnim sodelovanjem študentov vseh treh medicinskih fakultet, ki naj vsebuje določbe:

1. Načelno priznanje 10 semestrov medicinski fakulteti v Ljubljani in takojšnje odprtje 5. in 6. semestra.

2. Polaganje izpitov po stari uredbi.

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Vojne ni pripravljali Viljem samo duhovno, nego tudi stvarno. Duhovnost brez sablje je prazno strašilo. Tega se je Viljem zavedal, pa se ni zanašal zgolj na svoje boštvo. Vojna je mogoča le z orožjem in smodnikom. In čeprav je imela Nemčija tega v izobilju, se je vendar izpolnil pregovor, da kdor prime za meč, bo pokončan z mečem. Tudi Slovenci imamo podoben pregovor, ki pravi: »Po krvavih stopnicah gor, po krvavih stopnicah dol.« Nemško ljudstvo je ostalo, njegovo boštvo pa je odšlo po krvavih stopinjah v Doorn, kjer živi življenje zasebnika brez boštvenega sijaja.

Na mesto Viljema so stopili drugi. Še krvavi nemški narod iz vseh ran, zadanih mu po svetovni vojni, pa že spet rožlja sablja. Po livarnah teče žareče jeklo v potokih, orožarne delajo s polno paro, laboratoriji ne pridejo do počitka. Travniki izginjajo, loke se spreminjajo v ceste, polja in njive v letališča in vadišča; nove vojašnice, utrdbe in skladišča nastajajo — v štirih letih se je spremenilo že milijon hektarjev plodne zemlje v mrtve vojaške naprave. Grgranje plavžev in hrumenje strojev se družijo z udarom vojaških škornjev v krvavo simfonijo izpred vojne. Samurajski dopisni uradi preplavljajo svet s svojimi poročili, radio razglasa dan za dnem veličino in slavo izvoljenih narodov, film prikazuje podobe, mogoče komaj v sanjah. Vrhovna in stvarna priprava za vojno...

Zoper koga? Slovanska zemlja je, ki vzbuja pohlep. Zato vrag, ki ga rišejo na steno, ne sme biti več bel medved, opasan s čutaro vodke, ne mož s kučmo na glavi in janjcem pod pazduho.

3. Odpravo dvojnega doktorata.

4. Svobodo študija po § 55. zakona o univerzah.

5. Razpis štipendij za izobrazbo slovenskega predavateljskega kadra, ki bo zasedel stolice na izpopolnjeni medicinski fakulteti v Ljubljani.

Ker je popolna medicinska fakulteta v Ljubljani brez nove moderne bolnice nemogoča, pozivamo ministristvo za socialno politiko in narodno zdravje, da v sporazumu s prosvetnim ministristvom zagotovi v preračunskem letu 1938./39. kredite za razpis načrtov za novo moderno bolnico s klinikami v Ljubljani.

Dekanat medicinske fakultete v Ljubljani naj izdela načrte za postopno izpopolnitev medicinske fakultete v Ljubljani na polnih deset semestrov.

V zavesti, da se borimo za svoje naravne pravice, pošiljamo gornjo resolucijo s pripombo, da bomo v naši pravični borbi vztrajali do končnega uspeha.

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list stvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika „Slovenija“

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in nrvnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika „Slovenija“

Mali zapiski

Prepovedana lista.

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti:

1. št. 63 lista »Radnik«;
2. št. 20 lista »Narodni val«.

Oba lista izhajata v Zagrebu.

Število slovenskih šoloobveznih otrok.

V »Koroškem Slovincu« beremo:

»Oest. Pädagogische Warte« priobčuje v oktobrski številki sledeče zanimive šolske podatke zveznega statističnega urada: Šole z nemškim učnim jezikom so v minulem letu obstajale na Dunaju, Koroškem in Gradiščanskem. In sicer: 15 ljudskih šol in 6 glavnih šol s češkim učnim jezikom na Dunaju, 13 nemško-hrvaških in 23 samohrvaških ter 6 madžarskih ljudskih šol na Gradiščanskem in 67 nemško-slovenskih šol na Koroškem. Izmed obveznih šolarjev vse države je imelo 3825 otrok češki, 6802 hrvaški, 10.253 slovenski in 2413 otrok madžarski materni jezik.

Listaica uredništva, N-g, Belgrad: Pismo prejeli.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

V Jugoslovanski knjigarni si naročite sledeče knjižne zbirke:

Leposlovno knjižnico Ljudsko knjižnico Zbirko domačih pisateljev Zbirko mladinskih spisov

za malenkostne mesečne obroke. Zahtevajte naš Vestnik, ki ga pošljemo brezplačno z natančnimi podatki.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Biti mora pravi pravcati parkelj, resničen strah vsem velikim in malim otrokom. Kdor se ga ne boji, proč z njim! Z Abesinci so opravili preprosto, brez strašila. Špance so hoteli spokoriti čez noč, pa je bil račun premalo natančen; zato je moral pozneje priskočiti parkelj! Zdaj je zaposlen že na Kitajskem, ali tam njegova domovinska pravica še ni čisto dognana.

Da, za slovansko zemljo gre. In za bogastva, ki so na njej in v njej. Zato tak hrušč. Napev je sicer drugi, vsebina pa ista kakor pred vojno. Sirenski glasovi. Čehi ne marajo v tak objem. Posamezni samuraji morda, množice ne. Tretje cesarstvo je preblizu, da bi se iz umetnega hurapatriotičnega navdušenja ne razločili še drugi glasovi. Ti pa niso mikavni.

Če bi se posamezni dogodki v svetovni vojni natančno razčlenili, bi se pokazalo, da je bilo nemško orožje precej krhko in zlomljivo — pa tudi, da se je v največ primerih opiralo na sredstva, ki so daleč od vsake hrabrosti in junaštva. Nemški vojak in nemška vojna tehnika sta se res izkazala kot zelo sposobna; toda vse te vrline bi ne bile zalegle nič, da ni obeh prekašal nemški vohun.

O pretikanosti nemške vohunske družbe v svetovni vojni priča tudi skrivnostni daljnostrelni top, imenovan debela Berta. O njem se še danes ne ve nič zanesljivega. Z njim so streljali Nemci preko vseh francoskih bojnih črt in zaledja na sam Pariz. Osuplost je bila po prvih streljih tolika, da je vse mislilo le na napad iz zraka. Da bi mogel streljati top na tako daljavo, se je zdelo skoraj neverjetno. Pa je bilo le res: saj ni bilo ob streljih nobenega letala nad mestom.

Z uspehom streljati se da le na viden cilj, ali s pomočjo opazovalcev. Francoski vojaški krogi so takoj postali pazljivi na to stran. Vrhovno vojno poveljstvo je ukazalo o obstreljevanju Pariza po Nemcih najstrožji molk. Tako je bilo raz-

burjenje omejeno na najožji krog. Nemci pa niso mogli zvedeti ničesar iz listov. V mestu so vedeli za posamezne zadetke in njihove učinke samokolniški stanovaleci, med ostalo prebivalstvo pa so se širile vesti o tem le s šepetom. Večina ni vedela nič gotovega, celotnega pregleda ni imel razen oblasti nihče. Povpraševanje in zbiranje podatkov je bilo prepovedano in združeno z nevarnostjo aretacije. Dejansko je tudi bilo zaradi tega mnogo prijatih.

Po nekkih, ne popolnoma verodostojnih trditvah, je bil nemški glavni vojni stan vselej že po nekaj urah natančno poučen o zadetku in učinku slehernega zadetka. Njegovi opazovalci da so vsakokrat telefonirali oziroma poslali na jug države brzovjavko nesumljive vsebine, od koder je odšlo po enakem potu preko nevtralne Španije ali Švice šifrirano poročilo v nemški glavni vojni stan. Teoretično je to bilo mogoče, in je celo verjetno, da se je tako delalo; vendar pa natančna zasledovanja, razen nekaj sumljivih sledi, niso dognala nič oprijemljivega. O šifriranih brzovjavkah in šifrah sploh še pozneje.

Obstoje torej samo precej verjetne domneve. Po teh in nekkih ne popolnoma razjasnjenih ugotovitvah so bili Nemci že v miru določili v Parizu točke, od katerih so pozneje lahko ugotovili razdalje do svojih strelnih postojank. Te so jim omogočale naravnane topa v parabole, ki so jih imeli po računih in njegovi prejšnji preizkušnji preleteti posamezni izstrelki. Praktično je top bil baje preizkušen med vojno na Helgolandu. Da bi bili streljali Nemci popolnoma brez opazovalcev, zanašajoč se zgolj na račune in zanesljivost topa, je skoraj izključeno. Še manj je verjetno, da bi se bili zanašali na morebitne podatke pariških časopisov, vedoč, da se v vojni objavljajo le uradna poročila, ki niso nikdar zanesljiva.

(Nadaljevanje prihodnjič.)